

Sygn. akt I UK 3/13

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Gersdorf (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania M.R.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
z udziałem zainteresowanej W.R.
o ubezpieczenie społeczne rolników,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 28 maja 2013 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 5 czerwca 2012 r., sygn. akt [...]

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 23 marca 2010 r. Sąd Okręgowy w K. - Sąd Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia

Spółecznego Oddział Regionalny w K. z dnia 16 listopada 2009 r. w ten sposób, że ustalił, iż M.R. w okresie od 1 października 2004 r. do 30 czerwca 2008 r. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy, zaskarżając go w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, a to art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t. j.: Dz.U. z 2008 r., nr 50, poz. 291 ze zm.) poprzez jego niezastosowanie, błędną wykładnię i zastosowanie w sprawie art. 5a tej ustawy.

Rozpoznając apelację organu rentowego po raz pierwszy Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 16 listopada 2010 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

Na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy od powyższego wyroku, wyrokiem z dnia 12 grudnia 2011 r., sygn. [...], Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie przed Sądem Apelacyjnym i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, uznając za zasadny zarzut naruszenia przepisów postępowania, skutkujący nieważnością postępowania stosownie do art. 379 pkt 2 k.p.c., polegający na tym że, że Sąd Apelacyjny zaniechał wezwania organu rentowego do uzupełnienia braków apelacji złożonej w jego imieniu przez radcę prawnego W.B., przy braku w aktach sprawy pełnomocnictwa procesowego od organu rentowego dla tego pełnomocnika. Powyższy brak formalny mógł być usunięty potwierdzeniem przez stronę dokonanych przez pełnomocnika czynności, jak przyjęto w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2009 r., III CZP 118/08, OSNC 2009 nr 6 poz. 76, jednakże nie został w tym celu wyznaczony stronie odpowiedni termin. Ponieważ wadliwości powyższej nie dało się konwalidować na etapie postępowania kasacyjnego, koniecznym stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

Rozpoznając sprawę ponownie po uchyleniu zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku Sąd Apelacyjny, w pierwszej kolejności zobowiązał organ rentowy do uzupełnienia braków apelacji w trybie art. 373 k.p.c. w związku z art. 130 § 1 k.p.c. oraz art. 89 § 1 k.p.c. poprzez dołączenie pełnomocnictwa udzielonego wnoszącemu apelację radcy prawnemu W.B. W zakreślonym terminie powyższy brak został uzupełniony poprzez dołączenie pełnomocnictwa

procesowego udzielonego radcy prawnemu W.B. przez dyrektora A.K., upoważnionego do udzielania pełnomocnictw procesowych przez Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zgodnie z treścią przedłożonego pełnomocnictwa (pełnomocnictwa - k. 66 i 67 akt sprawy). Uzupełnienie braku apelacji polegającego na nie wykazaniu należytego umocowania w zakreślonym terminie pozwoliło na merytoryczne rozpoznanie tej apelacji.

Odnosząc się do zarzutów podniesionych w apelacji Sąd Apelacyjny uznał, że w całości apelacja zasługiwała na uwzględnienie. W ocenie Sądu Apelacyjnego, słusznie organ rentowy zarzucił, że dokonana przez Sąd Okręgowy wykładnia art. 5a ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t. j.: Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) jest błędna. Z niespornego stanu faktycznego sprawy wynikało, że wnioskodawca M.R. od 20 listopada 1995 r. prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą, podlegając nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników. Od 1 października 2004 r. do 31 grudnia 2005 r. realizował on jednakże zatrudnienie w ramach umowy zlecenia i z tego tytułu podlegał ubezpieczeniom społecznym stosownie do treści art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.). Z kolei zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 w zw. z art. 13 pkt 4 tej ustawy, osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu - od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania jej wykonywania. Podleganie przez rolnika innemu ubezpieczeniu społecznemu zdefiniowanemu w art. 6 pkt 12 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jako ubezpieczenie społeczne lub zaopatrzenie emerytalne określone w odrębnych przepisach, powoduje jego wykluczenie z ubezpieczenia rolniczego (art. 7 ust. 1 in fine oraz art. 16 ust. 3 ustawy). Jedyne wyłom od tej zasady uregulowany został w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Skarżący zasadnie wywodził, że w wyniku podjęcia zatrudnienia na podstawie umowy zlecenia wnioskodawca przestał być rolnikiem, o którym stanowi art. 5a ust. 1 tej ustawy, a więc spełniającym warunki do podlegania nadal ubezpieczeniu rolniczemu, a w konsekwencji po zakończeniu wykonywania tej umowy podlegał ubezpieczeniom społecznym osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.

Odnosząc się z kolei do zarzutów wnioskodawcy podniesionych na rozprawie apelacyjnej w dniu 5 czerwca 2012 r. Sąd Apelacyjny uznał, że są one bezzasadne. W świetle treści art. 477¹¹ k.p.c. uznał, że nie sposób uwzględnić zarzutu nieważności postępowania z uwagi na niewezwanie do udziału w sprawie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz współników spółki cywilnej M., z którymi łączyła wnioskodawcę umowa zlecenia. Uwzględniając zasadę, iż treść zaskarżonej decyzji określa przedmiot postępowania w sprawie toczącej się na skutek odwołania od tej decyzji przedmiotem niniejszej sprawy była ocena możliwości dalszego pozostania wnioskodawcy w ubezpieczeniu społecznym rolników. Sąd Apelacyjny stwierdził, że wyłączenie wnioskodawcy z tego ubezpieczenia zaskarżoną decyzją w konsekwencji prowadzi do objęcia wnioskodawcy ubezpieczeniem społecznym w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych i powstania po stronie ZUS uprawnienia do żądania zapłaty należnych z tytułu tego ubezpieczenia składek, jednakże Zakład Ubezpieczeń Społecznych jako hipotetycznie zainteresowany rozstrzygnięciem sprawy, nie zgłaszał ani wniosku o dopuszczenie do udziału w postępowaniu ani zarzutu pominięcia go w tym postępowaniu, a tylko w takim przypadku można byłoby uwzględnić zarzut nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c. Brak było także podstaw do przyjęcia, iż zainteresowanymi w rozumieniu art. 477¹¹ § 2 k.p.c. w niniejszej sprawie winni być współnicy spółki M., skoro rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie kwestii podlegania wnioskodawcy ubezpieczeniu rolniczemu nie miało żadnego znaczenia dla ich praw i obowiązków w sytuacji, gdy z tytułu zawartych umów zlecenia zgłosili oni wnioskodawcę do ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego, opłacając należne z tego tytułu składki (k. 121 akt KRUS). Za bezzasadny Sąd uznał także zarzut rozpoznania apelacji pomimo nie doręczenia jej odpisu zainteresowanej W.R., mającej w niniejszym postępowaniu status strony w rozumieniu art. 477¹¹ § 1 k.p.c. Sąd wskazał, że pomimo treści jej oświadczenia o nie otrzymaniu przez nią odpisu apelacji (k. 740, odpis apelacji został doręczony zainteresowanej na aktualny adres (tożsamy z adresem wskazanym w „oświadczeniu” i wydany do rąk dorosłego domownika - męża M.R., co czyni zadość przepisom do doręczeniach, tj. art. 138 § 1 k.p.c.

Pełnomocnik odwołującego się M.R. zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 czerwca 2012 r. Na zasadzie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., objął zakresem zaskarżenia postanowienie Sądu Apelacyjnego, w przedmiocie odmowy odrzucenia apelacji, wydanego na rozprawie apelacyjnej w dniu 5 czerwca 2012 r. Jako podstawę skargi kasacyjnej wskazał naruszenie przepisów prawa procesowego: - art. 373 k.p.c. poprzez rozpoznanie apelacji strony pozwanej pomimo zaistnienia przesłanek do jej odrzucenia; oraz - art. 378 § 1 k.p.c. i art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 477¹¹ § 1 i 2 k.p.c. i art. 379 pkt 5 k.p.c. poprzez nie dostrzeżenie z urzędu przez sąd drugiej instancji nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, wynikającej z faktu nie wezwania do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Wskazując na powyższą podstawę skargi kasacyjnej wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach Sądowi Apelacyjnemu - ewentualnie - o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 23 marca 2010 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach Sądowi Okręgowemu w K.

W uzasadnieniu pełnomocnik odwołującego wskazał, że logiczną i prawną konsekwencją wydanego w sprawie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2011 r., I UK 133/11 było to, iż Sąd Apelacyjny, przy ponownym rozpoznaniu sprawy, wystosował do strony pozwanej wezwanie do uzupełnienia braków formalnych apelacji, m.in. poprzez przedłożenie pełnomocnictwa (k. 63 a.s.). Powyższe wezwanie wiązało się z tym, że jak to skutecznie podnosił uprzednio pełnomocnik odwołującego się, apelację w sprawie złożył pełnomocnik strony pozwanej, który nie wykazał swego umocowania. W zaistniałej sytuacji, uzupełnienie przez stronę pozwaną braków formalnych apelacji powinno polegać bądź to na przedłożeniu pełnomocnictwa procesowego, które ze względu na datę jego udzielenia lub treść zawartego w nim oświadczenia mocodawcy obejmowało by swym zakresem umocowanie do złożenia w imieniu strony pozwanej apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji w dniu jej wpływu do Sądu Okręgowego w K., lub też na przedłożeniu pełnomocnictwa z daty co prawda późniejszej niż data wpływu

apelacji do sądu pierwszej instancji, lecz z jednoczesnym zatwierdzeniem przez mocodawcę czynności procesowej polegającej na zaskarżeniu wyroku sądu pierwszej instancji apelacją. Strona pozwana przedłożyła natomiast ogólne pełnomocnictwo do zastępowania KRUS przed sądami, którego treść nie nawiązuje w żaden sposób do sprawy niniejszej, a które udzielone zostało W.B. po upływie blisko dwóch lat licząc od dnia wpływu apelacji do Sądu Okręgowego w K., (pełnomocnictwo k. 66 a.s., apelacja k. 17 a.s.). W żaden przy tym sposób strona pozwana (mocodawca) nie potwierdziła czynności procesowych dokonanych przez radcę prawnego (pełnomocnik) przed datą udzielenia mu pełnomocnictwa.

Istota kolejnego zarzutu zawartego w ramach podstaw niniejszej skargi kasacyjnej sprowadza się do tego, iż Sąd Apelacyjny nie dostrzegł z urzędu nieważności postępowania przed Sądem Okręgowym. Niedostrzeżona przez Sąd Apelacyjny nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji wynika stąd, iż Sąd Okręgowy nie wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, pomimo tego, że rozstrzygnięcie zaskarżonej decyzji wywiera istotny wpływ na treść praw i obowiązków istniejących w ramach stosunku ubezpieczeniowego, którego stroną jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych pojęcie zdolności sądowej a także katalog stron postępowania zostały odrębnie uregulowane. Zgodnie z art. 460 § 1 k.p.c. zdolność sądową w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma organ rentowy. Organ ten jest stroną postępowania w myśl art. 477¹¹ § 1 k.p.c. Natomiast w art. 476 § 4 k.p.c. zostało zdefiniowane pojęcie organów rentowych. Jest nim, między innymi Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Na podstawie art. 36 ust. 2, art. 41a, art. 52 i art. 55 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego upoważnił Dyrektorów i innych wskazanych pracowników Oddziałów Regionalnych Kasy do wydawania i podpisywania w imieniu Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,

decyzji między innymi w sprawach podlegania i ustania ubezpieczeniu, wysokości należności z tytułu składek i dochodzenia należności z tytułu ubezpieczenia rolniczego. Dyrektorzy Oddziałów Regionalnych Kasy działają w imieniu Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jest stroną postępowania jako organ rentowy. Jest zatem mocodawcą. Jako mocodawca, a nie organ uprawniony do działania za mocodawcę udziela pełnomocnictwa, Dyrektorom, a oni pełnomocnikom procesowym. Dokument pełnomocnictwa z podpisem dyrektora – działającego w imieniu mocodawcy - jest wystarczający w świetle art. 89 § 1 k.p.c. do występowania tak umocowanego pełnomocnika w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych przed Sądem. Takie poglądy co do udzielania pełnomocnictwa procesowego w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych zostały wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2008 r., I UK 172/07. Sąd Najwyższy nawiązał w nim do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 2005 r., II UZ 48/05 (OSNP 2006 nr 11-12, poz. 196) i stwierdził, że nie zachodzi nieważność postępowania w sytuacji, gdy do akt sprawy zostało złożone pełnomocnictwo udzielone (podpisane) przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych bez dołączenia dokumentu potwierdzającego, że dyrektor oddziału został do tego upoważniony przez Prezesa ZUS. Pogląd ten został podtrzymany w wyroku z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 24/09 (niepublikowanym).

W niniejszej sprawie konsekwencją wydanego w sprawie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2011 r., I UK 133/11 było to, że Sąd Apelacyjny ponownie rozpoznawał tę sprawę w postępowaniu apelacyjnym, bowiem wyrokiem tym zostało ono zniesione. Innymi słowy stwierdzoną przez Sąd Najwyższy nieważność tamtego postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.), należy odczytywać tak jak by w ogóle tamto postępowanie się nie toczyło. Mając powyższe na uwadze nie są zasadne twierdzenia wskazane w skardze kasacyjnej, że w zaistniałej sytuacji, uzupełnienie przez stronę pozwaną braków formalnych apelacji powinno polegać bądź to na przedłożeniu pełnomocnictwa procesowego, które ze względu na datę jego udzielenia lub treść zawartego w nim oświadczenia mocodawcy obejmowało by swym zakresem umocowanie do złożenia w imieniu strony pozwanej apelacji od

wyroku sądu pierwszej instancji w dniu jej wpływu do Sądu Okręgowego w K., lub też na przedłożeniu pełnomocnictwa z daty co prawda późniejszej niż data wpływu apelacji do sądu pierwszej instancji, lecz z jednoczesnym zatwierdzeniem przez mocodawcę czynności procesowej polegającej na zaskarżeniu wyroku sądu pierwszej instancji apelacją.

W niniejszej sprawie na rozprawie apelacyjnej w dniu 5 czerwca 2012 r. pełnomocnik organu rentowego podtrzymał apelację z dnia 19 kwietnia 2010 r., a w tym postępowaniu był prawidłowo umocowany – przedłożył stosowne pełnomocnictwo do zastępowania Prezesa KRUS przed sądami orzekającymi w tej sprawie.

W aktach sądowych znajduje się pełnomocnictwo Prezesa KRUS dla Dyrektora Oddziału Regionalnego w K. A.K. wydane w dniu 29 listopada 2005 r. oraz dalsze pełnomocnictwo wydane w dniu 14 marca 2012 r. przez wyżej wymienionego dyrektora dla radcy prawnego W.B.

Mając na uwadze, że postępowanie apelacyjne dotknięte nieważnością zostało zniesione oraz okoliczność, że w nowo toczącym się postępowaniu apelacyjnym pełnomocnik przedłożył aktualne pełnomocnictwo i na pierwszej rozprawie apelacyjnej podtrzymał pisemną apelację, nie jest uzasadniony zarzut skargi kasacyjnej, skutkujący odrzuceniem apelacji na podstawie art. 373 k.p.c., polegający na braku potwierdzenia przez mocodawcę czynności procesowych dokonanych przez radcę prawnego W.B. przed datą udzielenia mu pełnomocnictwa.

Odnosząc się do drugiego zarzutu apelacji, polegającego na naruszeniu przez Sąd Apelacyjny art. 378 § 1 k.p.c. i art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 477¹¹ § 1 i 2 k.p.c. i art. 379 pkt 5 k.p.c. poprzez nie dostrzeżenie z urzędu przez sąd drugiej instancji nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, wynikającej z faktu nie wezwania do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Sąd Najwyższy podziela stanowisko tego Sądu, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych, jako hipotetycznie zainteresowany rozstrzygnięciem sprawy, nie zgłaszał ani wniosku o dopuszczenie do udziału w postępowaniu ani zarzutu pominięcia go w tym postępowaniu, a tylko

w takim przypadku można byłoby uwzględnić zarzut nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

/tp/